

Kameleon.

(Črtica iz sedanjega življenja. — Spisal *Tine Brdnik*.)

aj veste, kako rada zahaja gospôda na kmete! To je veselje, ko se približa težko pričakovani čas šolskih počitnic, tri tedne po kresu! Mlado in staro se veseli te dôbe. In kaj bi se ne? Na deželi si odpočije mladina glavo od

vsakdanjega šolskega napora, na deželi se morejo vsi naužiti svežega zraka, na kmetih se more in sme golorok leči v hladno senco. Znana mi je bila pred leti mestna gospodična, ki je počitnice porabljala najrajša za to, da se je v gozdu zibala v razpeti mreži. Sicer pa

Tempora mutantur, nos
et mutamur in illis.

Drugi časi — drugi glasi.

Obraz iz japonskega življenja: V gostilnici.
(Po fotografiji.)

si počitnice radi privoščijo mestni ljudje iz vseh stanov.

Mestna gospôda, na kmetih se utaborivša, ne dá krčmarjem — splošno rečeno — posebno veliko skupiti, a so tudi izjeme, zlasti med nekaterimi mo-

škimi, ki si privoščijo dosti več, nego bi človek sodil.

Précej početkom počitnic leta 1886. se je nastanila trojica gosposkih ljudij v prvi vaški gostilni ob veliki cesti na Gorenjskem. Dva sta bila oblečena

navadno gosposki, a tretji, sredi med njima, sicer tudi gosposki, pa jako neobičajno. Radovedno in z glavo zmajevaje smo ga pogledovali, sedečega tam pri okrogli mizi zunaj na vrtu. Na glavi se mu je svetil »cilinder«, črne so bile tudi rokavice, sicer pa suknja, telovnik, hlače — vse belo, črevlji pa rjavi. Drugi dan je bil že drugače oblečen. Bil je v opravi starega Kranjca: jopič, prebogato z gumbi našit, je imel obešen na levi rami, pod širokokrajnim klobukom pa je imel svilnato čepico z lahkim, čez tilnik opletajočim čopom. Skoraj bi ga ne bil spoznal, da je to včerajšnji tujec, a nos, rdeč, kakor včeraj, praznota pod nosom in gosti zalizci, štrleči od ušes, to ga je izdalo. Tretji dan je bil že zopet drugačen. Ponašal se je z lovsko opravo, seveda: jirhaste hlače, naga kolena in sive nogavice pa čizme prav težko podkovane, zeleno obšit suknjen jopič in zelenkast klobuk, okrašen z brado divjega kozla. Tako opravljen se je opiral na seženj dolgo palico s kozlovim rožičkom na vrhu. Videč ga — tega Nimroda — zaklical bi bil skoraj daleč, daleč v hrib in plan in gôri v sivo skalovje: »Beži, kdor ima še neobstreljene noge ali peroti!«

Ni dolgo bival v tem kraju, in že so mu drugi gostje zaradi njegove izpremenljivosti nadéli značilni pridevek: Kameleon. Po stanu je bil agent jako imovite dunajske hiše, sedaj bivajoč na počitnicah.

Poleg vsega tega ga je posebno označevalo še to, da je bil v krēmi zmiraj najglasnejši, pa sploh jako zbadljiv, pri čemer je iztaknil marsikatero.

Govorili so ti trije tujci med seboj nemški, a večji so bili tudi slovenskega jezika, in kaj bi ga ne bili, saj so bili vsi trije slovenskega rodú! Rajši so pa nemškovali, kakor je to žal navadno

celó mnogim narodnjakom. Čez dan so hodili naši znanci daleč po okolici. Kameleonu je bilo največ na tem, kako bi koga kaj podražil. Srečajo tedaj nekega dopoldne tam zunaj vasi občinskega slugo, premetenega moža, ki je bil svoje dni v vojski na Laškem in je od tistih časov vedno nosil na prsih vojno svetinjo. Kameleon ga vpraša: »Slišite, mož, ali je res v oni-le vasi največ bedakov?« — »O«, odvrne vrli domačin, »bedakov je dosti, vendar se ne mudé dolgo pri nas.« Pogovor je bil s tem končan, in šli so trije sitneži na tihem rohneč naprej.

Tam na pašniku kraj temnega gozda zagledajo brhko pastirico, staro kakih 17 let. »To moram malo preplašiti«, misli si Kameleon. Vstopivši se pred njo in hoteč jo prijeti za roko, reče: »No, Micika, ali se nič ne bojiš volka?« — »Danes se ga najbolj bojim«, zatrdi deklica in zbeži, ovce pa za njo. In zopet so šli trije gospodiči osramočeni naprej.

Nekega dné se gré Kameleon sam sprehajati. Pot ga privéde na ozko stezo. Kar mu od druge strani pride nasproti samostanski brat, ki je tisti dan po sosednjih vaseh pobiral miloščino. Kameleon, ki se je bil izrazil že javno, da takih mračnjakov ne more videti, zapre mu pot kar nalašč. »Ali morem mimo?« vpraša ponižni brat. »Jaz se ne izognem nobenemu oslu«, zareži Kameleon. »Jaz pa«, reče brat in stopi v stran.

Pa poglejmo za tremi tujci v gostilno! Gostilničar jih je bil sicer vesel, dosti so pri njem použili, toda nekaj je bilo: preveč izbirčni so bili. Danes ni bila jed dovolj osoljena in prekuhana, jutri ne prav pečena, tretji dan se jim je zdelo vse preveč prismojeno, le sami se niso zdeli prav nič prismojeni in neslani. Najbolj so bili izbirčni z vinom, če tudi so vino od vina ločili bore malo.

Kakšno preglavico so delali krčmarju in kako se je to izteklo, pravil mi je krčmar pozneje sam. Jaz pa na vsa usta to povem čitateljem v zabavo.

Prvi dan opoldne vpraša krčmar gosposko trojico, kakšno vino bi jim najbolj ugajalo: v kleti je metličan, bizeljec in istrijanec. »Je-li štajersko vino dobro?« vpraša prvi Kameleon. — »Izvrstno vino«, pohvali krčmar, »saj hodim sam ponj na Bizeljsko.« — »Dobro, dobro, kar tega nam prinesite liter!«

Pri obedu pokuša vino prvi, pokuša še drugi in tretji gost, pa nobenemu ni kaj všeč. Prvi se oglasi zopet oni čudak: »Stric, to vino štajerske dežele še videlo ni!« Zarežita se mu oba soseda, pritrjujoč mu, češ, dosti neumni se moramo krčmarju dozdevati, da nam to ponuja za štajersko vino. Za zvečer si naroče metličana. »To je prav«, odvrne krčmar, »saj je tudi pristno in zares dobro. Veliko let že ni bilo take vinske letine, kakor lani. Sicer pa prosim, gospodje, na moja vina se le zanesite! Jaz ne delam tako, kakor sem te dni čul o nekem krčmarju, ki vina kar poroča.« »Kako, kako?« oglasé se kakor iz jednega grla. »I, tako-le je bilo. Minuli ponedeljek popoldne sedi krčmar nekako bolj dobre volje sam pri jedni mizi, pri drugi pa dva voznika. Pred krčmarjem stoji dvojno vino, dolenjec in primorec. Krčmar pokuša iz prvega velikega kozarca, pokuša iz drugega in molči, češ, ko bi se pa le dalo. Potem vlije dober požirek jednega v drugo vino in pokuša ter zadovoljno prikimava. Kar izpregovori: „Matiček Cviček, iz Rakovnika doma — Anka Brežanka, z Brega doma, oklicana prvič, drugič, tretjič“, in zlije vse vino vkupaj.« Zakrohota se vsi s pripovedovalcem vred, ki je s to prigodbo hitro pregnal vsem trem nevoljo nad tukajšnjo postrežbo.

Vendar gospôda je sitna. Zvečer tudi metliškega vina nečejo nič pohvaliti, čeprav se jim zdí nekoliko boljše nego štajersko. Gostilničarja hočejo poskusiti, prav, kakor bi ga »cementovali«.

Ko opoldne drugega dné krčmar zopet pride vprašat, katerega vina naj jim natoči, oglasi se v imenu vseh treh Kameleon: »Prinesite nam danes istrijanskega!«

To vino se občutljivi trojici zdí pri kosilu premočno. »Škoda, da si nismo précej prvi dan naročili metliškega«, reče jeden izmed gostov. Drugi ga tolaži, rekoč: »Kar je zamujeno, dá se v tem slučaju še popraviti.« Tretji med tem že kliče: »E, krčmar, še jeden liter ga prinesite, toda metličana.« »Meni je prav, če gospodje tako želé«, reče krčmar, stegovaje se po brušeni posodi.

Znano je, da se pri taki volji žeja navadno ne pogasi tako hitro, zlasti naši trije gostje so bili take narave. Prvi se oglasi zopet Kameleon — menda je bil tudi poglavitni plačnik — ter vpraša krčmarja, ali ima kaj butelj. »Gospodje, z vsem sem preskrbljen!« odgovori krčmar zadovoljno. »Prosim, ali naj prinesem jedno, dve ali tri?« »Prinesite za sedaj le jedno!« ukaže samosvestno Kameleon.

Zapečaten steklenica je hitro tu. Odmašeno postavi krčmar pred-nje. Nalijó si vsak zapored nekoliko ter pokusijo. Kameleon pogleda svoja bratca, ona dva pa njega. Nobeden neče ziniti besedice, češ, prenašlo ne smem hvaliti, da se krčmar ne prevzame. Kameleon, še jedenkrat vino pokusivši, vpraša v imenu vseh treh: »Odkod imate to vino?« — »To je avstrijsko vino, gospodje! Škoda, da gospôda tako malo poprašuje po steklenicah; dobro je to vino in cenó; če bi se ga več spečalo, dajal bi steklenico po 80 kr.« Vsi

trije zahtevajo h krati še jedenkrat takega. In šel je krčmar še po drugo steklenico.

»Tako prijetne pijače nisem pil skoraj niti v Portlandu v Severni Ameriki«, oglasi se sedaj Kameleon. »Saj je v Severni Ameriki opojna pijača prepovedana«, ugovarja prijatelj na desni, kateremu je stric iz Amerike pošiljal neki ondotni list. »Kaj tisto, pa se vendar dobi, kdor jo zna poiskati«, odgovori ponosno Kameleon; »kadar je meni do kake pijače, premagam vse zapreke, in če tudi bi me imeli précej zapreti; no, pa saj ni bilo posebno težko priti do nje. Tvrdba, za katero sem potoval celó v deželo Maine (izr. Mên), ima svetovno ime, zato sem imel kmalu dosti znancev v ondotnih kupčijskih družbah. Nekega dné me povabi mestni trgovec seboj, rekoč: »Pojdiva na kupico, izgubljenega raja«. Čudeč se ga pogledam, pa on mi namigne, naj tiho slušam. In kam me pripelje? Obstaneva pred neko menjalnico, odpreva vrata, vstopiva ter prideva skozi druga steklena vrata v veliko dvorano, v kateri stojé okrog in okrog ob stenah velike omare. V njih je vse polno debelih knjig, vsaka z drugim napisom. V dvorani čaka lepo oblečen že póstaren mož. Moj vodnik mu pokaže na knjigo z napisom: 'Milton, Paradise lost'. Pri tej priči pritisne mož pod napis, knjiga se odpre, in štiri steklenice neke izvrstne pijače se pokažejo. Iz jedne nam natoči dve drobni in visoki kupici.« — »Aa«, začudita se mu prijatelja, še bolj pa krčmar, ki je sredi pogovora prišel k mizi. »Ta pa, ne vem, če ni bosa«, pravi potem krčmar. »Zakaj bi bila?« vpraša nekako nevoljno Kameleon, »ali ne veste, da je v Ameriki vse amerikansko, nenavadno za nas Evropece? Kaj pa porečete na to-le? V Ameriki sem videl, da so zjutraj vložili

vogelni kamen za novo pivovarno, in zvečer sem videl že prvega pijanca, ki so ga bili vrgli iz te pivovarne!« — »Tisti si bil gotovo ti sam«, drzne se bahača zavriniti prijatelj na desni, »zato dam še jaz za jedno steklenico avstrijanca, da pridemo vendar zopet v Evropo in na domača tla.«

Odslej jim je krčmar donašal vsak dan — taistega bizeljca, ki so ga bili pokusili takoj prvi dan. Bilo je, če tudi štajersko, vendar zares tudi avstrijsko vino.

Nekega večera stopi gostilničar pred svoje tri goste in postavivši pred-nje dve steklenici, reče: »Táko-le sem pa dobil te dni, danes je moramo pokusiti, naj dam še jaz jedenkrat zanje!« »Na vaše zdravje ga bomo; prosimo, le nalijte, odkodi pa ta kapljica?« Ti glasovi se kar križajo med seboj. Krčmar se malo namuza in reče: »Berite, prosim!« Kameleon poprime steklenico in, drzé napis bliže k luči, zakliče: »Oho, to kajec, ta pa sloví! Ne bi bil pričakoval, da imate tudi ogra v steklenicah!« Krčmar nazdravi gostom, gostje zahvaljujejo njega in slednjič napije zopet krčmar po svoji stari navadi: »Na zdravje teh, — ki imajo noge na tleh!« Prav prijeten večer so imeli. K sklepu predlagajo vinski brateci, da morajo to vino piti za odhodnico. »Seveda, takrat mora teči najboljši«, pritrdi krčmar že na pol med vratmi, da bi ga smeh popolnoma ne premagal. Zakaj njegov tokajec je bil res natolčen iz domačih hrušk in jabolk!

In res so za odhodnico izpili še tri steklenice domačega tolkovca, Kameleon sam ga je poklical.

Navihani, pa vendar pošteni gostilničar jih je za izbirke odškodoval s tem, da jim je za novo leto poslal v mesto nekaj steklenic pravega istrijanca.

* * *

Od tedaj pa do letošnje zime Kameleona nisem več videl. V glavnem mestu sem ga srečal, pa ga skoraj nisem spoznal, pa saj je po pravici »Kameleon«. Obnošeno gosposko suknjo je imel, čevlje zakrpane, rmenkasto-zelen klobuk, noge so se mu nekako opotekale, obraz mu je upadel, nos pa je postal že kar višnjevi. Videlo se mu je, da ni več v tako ugodnem gmotnem stanu, kakor se je razodeval na Gorenjskem.

Zvedel sem pri svojem prijatelju, ki je tega človeka tudi dobro poznal, da je dotična tvrdka (menda Schwindler & Co.), pri kateri je bil Kameleon glavni agent,

prišla ob vso veljavo. Zaradi tega poraza je tudi njega zadela bridka usoda. Od tedaj je služil še mnogim tvrdkam, a nobeni ne dolgo, ker je bil pijači preveč udan.

Jaz sem dejal sam pri sebi: »Ni bilo brez pomena, da je svoje dni pil iz izgubljenega raja tam v Ameriki!« Vprašal sem še prijatelja: »Sedaj pač ni več tako izbirčen v jedi in pijači in tako preširen, kaj?« — »Ni, ni«, odgovoril mi je prijatelj, »večkrat sem ga videl, ko je šel v ljudsko kuhinjo in oglasil se je tudi že pri kakem duhovniku — seveda bolj sramežljivo, — da bi mu tu pa tam pomagal iz zadrege.«

Naša železnica.

(Spisal *Ivan Zupanec*.)

edna sama beseda je storila, da se je hipoma premenila naša prej tako mirna dolina: zavrelo in zašumelo je v nji, kakor v sodu s slabim mostom, ali v panju pred rojem.

Ta veljavna beseda se sliši vsak dan in se glasi: železnica.

Sklenilo se je, da se bode gradila po naši dolini železnica. Vsi imenitni dogodki so se umaknili tej važni novici, zakaj vse je govorilo le o železnici.

Saboto večer je. Nekaj vaščanov se je zbralo pod košato lipo sredi vasi; ugibljejo kajpada o železnici. Od župana sem primaha dolg suh človek s čevlji na kveder in zelenimi volnatimi nogavicami, ki mu segajo do stegen — nosi jih pozimi in poletu čez jirhaste hlače,

kakor je videl tujca, ki je prišel lazit po naših hribih; telo mu pokriva starodaven frak, na glavi pa je širokokrajnat klobuk z raznovrstnimi peresi. Ko je pristopil bliže, vidimo, da ima oko, na katero je potisnjeno pokrivalo, pokvarjeno. Ta človek je občinski pisar — ali kakor rajši sliši: tajnik — Zarnikov Joža. Ker je bil v šolah glavnega mesta, pripoveduje mnogo zanimivostij, zato ga pod lipo zbrani vaščani pozdravijo z veseljem. Danes pa je prišel iz okrajnega mesta, zato ima polno torbico novic, posebno o železnici.

»Hola, Joža, k nam pristopi, k nam, da nam poveš, kaj si novega prinesel iz mesta!« kliče ga Kotarjev Tonček, radi bogastva imenovan tudi — »Rotšild«.